

Erik Pontoppidan skriver om bråtebruket i "Det første Forsøg paa Norges naturlige historie" 1752, I. Deel: "Dette forvolder uden tvivl den i asken nyelig concentrerede spiritus vegetativus, som ikke faar tid til at exhale (fordunste), men trænger ind i sådeskornet og gjør en heel forunderlig virkning, hvorfor ogsaa chymici grunde deres Regenerationem plantarium combustarium paa bemeldte spirituc vegetativo, skiönt en stor deel deraf uden tvivel ved braate-ilden, saasom aaben, adspredes og bortflyver".

Huutasvedjebruket var kulturbæren, som opprettholdt den etniske grensen mellom Finnskogens folk og deres svenske og norske naboer nede i bygda. At de hele tiden var i intens **interaksjon** skjerpet også kulturgrensen. Alle grender på Finnskogen hadde sin trollgubbe og/eller signekjerring. Disse sto i sterkere samband med himmel (taevas), jord (maa) og underverden (allimaa) dvs. naturen enn andre folk. De visste at alt som rörte seg hadde liv og alt som hadde liv hadde sjel (vatn, vind, trær, gras, korn, neper, skyer og stjerner med måne og sol som de viktigste). De var kjenslevare og kunne kommunisere med nevnte "vesener". Enda idag, etter at svedjebruket opphørte for over 100 år siden, finnes kulturelle trekk som er med på å opprettholde den etniske grensen; slikt som vårprofeti, healing og stemming av blod. Öksa var den langt viktigste og mest brukte redskapen. Den forårsaket flest ulykker. En stor trollmann måtte ha alle sine tenner i behold (Lindtorp 1946 70, Lästädius 1959 115). Gamle trollmenn måtte ta en kniv i munnen som hjelp. Vårprofetene var kunnskapsrike; de kunne lese insekter, fugler og dyrs oppførsel ved väromslag ifølge umiddelige tiders nedarvede erfaringer. **Ri-Kesten** (Rehepappen i Estland, Grängberg 125, Wiedemann 768), Ole Eriksen Lehmoinen (1814-1905), pleide å si; Nå skal blodet stå som stenger i mark og stubber på brente bråter: „Nyt on veren seistävä kuin pylväät maassa ja kannot palaneissa nuotioissa". Du skal stå som dommeren i helvete, ble også sagt ved stemming av blod. Noen få finnskoginger ansees fremdeles å ha overnaturlige evner. De kan manipulere naturen, andre levende vesener og endog

mennesker. Uforståelige (gammelfinske) ramser og rester av underlige ritualer finnes også fortsatt fragmentarisk bevart hos enkelte, men visstnok ikke lengre i aktiv bruk. Disse, for det meste hemmeligholdte spesialiteter, kan spores bakover til svedjebruket. Ri-Kesten hadde ansvaret for rugen i ria, han bestemte når og hvordan den skulle behandles, og var derfor en viktig person i samfunnet.

Storfamilien var grunnlaget for finnskogbefolkningens juridiksjon, sosiale organisasjon, økonomiske ordning og øvrige institusjoner. I denne mektige granskogen hadde noita ingen funksjon lengre. Her kunne man velge og vrake og frodse i nye granskogsområder, så bruken av tromma hadde også falt helt bort. Men det fantes mange uskrevene regler nedfeldt i runediktningen, "res nullius credit primo occupanti" (Vilkuna 1953). Storfamiliens overhode hadde erstattet noita. Han er svedjelederen og leilendingen som er navngitt i skrifflige kilder (Lindtorp 1948 12) (Olavsson 1963 87). Svedjelagsmedlemmer ble kalt öksemenn eller lotmenn, og de var som oftest gardssønner, husmenn, inderster og lösfinner. Tingbøkene forteller ikke noe om svedjebruksprosedyren eller om tvister finnene imellom, fordi disse ble løst lokalt uten storsamfunnets medvirkning. Erik Purainen var en slik leder, som sørget for at finnene i Grue holdt sammen. Han skiftet rett og urett og straffet hardt om nødvendig (Lindtorp 1942 18). Både i tingbøkene og skifteprotokollene treffer vi på nesten alle disse lederskikkelsene som "Edsvorne LavRättesmänd", valgt av sorenskriveren. Dette må vel bety at storsamfunnet kjente til og godtok finnenes egen lokale orden og justis. Svedjelederne fortsatte også etter at svedjebruket opphørte, men nå med andre lokale funksjoner. Tingbøkene gjenspeiler heller ikke finnenes dårlige rykte som drapsmenn, tyver og trollmenn med en mystisk overtro. Slike karakteristika beror nok på storsamfunnets uvitenhet og dermed engstelse og frykt for den fremmedartede finske kulturen.